

Legal Horizons

Journal homepage: <https://legalhorizons.com.ua/en>

Legal Horizons, 14(2), 83-90

UDC 349.2

DOI: 10.21272/legalhorizons.2021.i14.p83

Areas for Improving the Statutory Regulation of Birth Allowance in Ukraine

Tetiana V. Shlapko^{1*}, Maryna I. Gorbacheva²

¹Sumy State University
40007, 2 Rymyskyi-Korsakov Str., Sumy, Ukraine

²Non-Profit Municipal Enterprise
“Clinical Maternity Hospital of the Blessed Virgin Mary” of Sumy City Council
40022, 20 Troitska Str., Sumy, Ukraine

Article's History:

Submitted: 25.03.2021
Revised: 30.04.2021
Accepted: 09.05.2021

Abstract

The world community is steadily uniting efforts to address the issues of motherhood and childhood, which are gaining political, social, and increased public significance against the backdrop of the current demographic situation. In modern conditions, children and families with children should be considered as a special category of members of society, which requires special care from the state, and therefore necessitates the creation of an adequate social security system designed to guarantee families with children the appropriate level of material security and, ultimately, to contribute to the stabilisation of society. This study investigated the issue of identifying problems of legal regulation of birth allowance in Ukraine and the prospects of its development in the system of state social security. The authors elaborated on the statutory definition of birth allowance, analysed the areas of reforming the state on this matter, identified the main negative features of the amendments to the legislation. Emphasis was placed on the fact that the provision of birth allowance in Ukraine is one of the main important tasks and responsibilities of the state, and its conscientious implementation is crucial to support children and their parents, which corresponds to the principle of ensuring and implementing the protection of childhood, motherhood, and fatherhood. The authors analysed the amount of allowance in accordance with the amendments to the legislation in 2014, assessed the current state of birth allowance, identified regulatory issues considering the empirical studies of other researchers and statistics. The study proposed to compile a system of regulations in concerning social security, as well as the inclusion of birth allowance in a separate section of the legislation to govern the specific features of these benefits, establishing a clearly defined scope of subjects entitled to receive them, the amount of allowance, etc.

Keywords: family policy, state social assistance, subsistence level, social security of families with children, statutory regulation of birth allowance

Suggested Citation:

Shlapko, T.V., & Gorbacheva, M.I. (2021). Areas for improving the statutory regulation of birth allowance in Ukraine. *Legal Horizons*, 14(2), 83-90.

Copyright © The Author(s). This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)

*Corresponding author

Напрями вдосконалення нормативно-правового регулювання державної допомоги при народженні дитини в Україні

Тетяна Вікторівна Шлапко¹, Марина Ігорівна Горбачова²

¹Сумський державний університет
40007, вул. Римського-Корсакова, 2, м. Суми, Україна

²Комунальне некомерційне підприємство
«Клінічний пологовий будинок Пресвятої Діви Марії» Сумської міської ради
40022, вул. Троїцька, 20, м. Суми, Україна

Анотація

Світова спільнота неухильно об'єднує зусилля з вирішення питань материнства і дитинства, які набувають на тлі демографічної ситуації сучасності політичну, соціальну та підвищену публічну значимість. У сучасних умовах діти і сім'ї з дітьми мають розглядатися як особлива категорія членів соціуму, яка вимагає особливої турботи з боку держави, а отже, обумовлює необхідність створення адекватної системи соціального забезпечення, що покликана гарантувати сім'ї з дітьми належний рівень матеріального забезпечення і, зрештою, сприяти створенню стабілізації суспільства. Наукова стаття присвячена питанню виявлення проблем нормативно-правового регулювання державної соціальної допомоги при народженні дитини в Україні та перспективам її розвитку в системі державного соціального забезпечення. Авторами було розкрито нормативне визначення соціальної допомоги при народженні дитини, проаналізовано напрями реформування державою вказаного питання, визначено основні негативні риси внесених змін до законодавства. Акцентується увага на тому, що забезпечення соціальною допомогою у зв'язку з народженням дитини в Україні є основним із важливих завдань та обов'язків держави, і його сумлінне виконання є дуже значущим для підтримки дітей та їхніх батьків, що відповідає принципу забезпечення та реалізації охорони дитинства, материнства та батьківства. Авторами було здійснено аналіз розміру соціальних виплат відповідно до внесених змін до законодавства в 2014 році, здійснено оцінку сучасного стану соціального забезпечення при народженні дитини, визначено проблеми нормативно-правового регулювання, враховуючи практичні дослідження інших науковців і статистичні дані. Запропоновано зведення системи нормативно-правових актів у сфері соціального забезпечення, а також включення державної допомоги при народженні дитини в окремий підрозділ законодавчо-нормативного документу з метою врегулювання особливостей призначення цих виплат, встановлення чітко визначеного кола суб'єктів, які мають право на їхнє отримання, та розмірів грошової допомоги тощо

Ключові слова: сімейна політика, державна соціальна допомога, прожитковий мінімум, соціальне забезпечення сімей з дітьми, нормативно-правове регулювання державної допомоги при народженні дитини

Постановка проблеми

В умовах євроінтеграції в Україні на сьогодні здійснюється активне реформування соціальної політики відповідно до європейських стандартів. Серед необхідних пріоритетних змін особливу увагу заслуговує реформа соціальної допомоги як одного з ключових та специфічних інструментів запобігання бідності та незахищеності. Відповідно до даних досліджень ООН, в Україні на межі бідності перебуває від 60 % до 80 % всього населення держави. З урахуванням економічних, військових, демографічних, екологічних тощо чинників, такі показники мають тенденцію до зростання [1].

Зважаючи на демографічну ситуацію в Україні, рівень народжуваності з кожним роком значно нижчий через соціальну незахищеність молодих сімей та недостатній рівень їхньої фінансової спроможності

для належного забезпечення, підтримки та догляду за дітьми. У межах державної соціальної політики державна допомога по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку була скасована та поєднана з виплатою при народженні дитини. Однак, така оптимізація не покращила матеріальне становище сімей, а, навпаки, значно погіршила його. У зв'язку з цим варто приділити увагу проблемним аспектам правового регулювання державної допомоги при народженні дитини, включаючи порядок її надання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Питання правового регулювання та нормативного визначення державної допомоги сім'ям з дітьми загалом та державної допомоги при народженні дитини

зокрема, були предметом дослідження таких вчених, як І. Доценко [2], О. Коломієць [3], Р. Купченко [4], О. Овдін [5], В. Стинська [6], А. Бурка [7], Б. Крімер [8].

Окремі аспекти розглянутої проблеми досліджувались й зарубіжними вченими на прикладі політики європейських країн: Дж. Сінгер і Д. Броджинський [9], Ф. Коліоулі, Ц.З. Гаудрон, Ц. Цаспер, Л. Бердот-Талмієр, Й.-П. Раїнауд [10], Г. Акс, С. Мартін, Й.А. Швєбіш, І.В. Савхілл [11], Х. Чжен [12] та інші. Однак, правові питання, що стосуються призначення допомоги при народженні дитини після проведення оптимізації соціального забезпечення сімей з дітьми залишаються недостатньо дослідженими.

Мета статті

Метою роботи є виявлення проблем нормативно-правового регулювання державної допомоги при народженні дитини, зокрема, недоліків порядку її нарахування та надання, та визначення напрямів його вдосконалення. Мета визначається такими завданнями: здійснити аналіз законодавства, наукових досліджень у сфері права на державну допомогу при народженні дитини; розробити власні висновки з теми дослідження; внести пропозиції щодо вдосконалення законодавства щодо надання державної допомоги при народженні дитини.

Виклад основного матеріалу

Відповідно до ст. 51 Конституції України¹ на державу покладається обов'язок охороняти сім'ю, дитинство та батьківство. Основними цілями сімейної політики мають бути умови, що призводять до загального розвитку сім'ї та її членів, до поліпшення їхнього життєвого рівня та посилення ролі сім'ї як основної ланки суспільства. Серед міжнародно-правових інструментів, спрямованих на регулювання охорони і захисту сім'ї та дитини, особливе місце займають Міжнародний пакт про громадянські та політичні права 1966 р.² та Конвенція ООН про права дитини від 20.11.1989 р.³ У межах Міжнародного пакту⁴ сім'я є природною і фундаментальною основою суспільства і має право на охорону та захист з боку держави.

Першим документом щодо охорони та захисту дітей стала Конвенція ООН про права дитини⁵, яку Україна підписала 21 лютого 1990 року. У статті 27 Конвенції ООН про права дитини⁶ передбачено, що держави-учасниці відповідно до національних умов та відповідно до своїх можливостей вживають необхідних заходів для надання допомоги батькам та іншим особам, які виховують дітей, у здійсненні права на таку допомогу та, за необхідності, надають матеріальну допомогу та підтримку, розробляють програми по забезпеченню дитини продуктами харчування, одягом та житлом. Впродовж останніх 30 років з моменту підписання Конвенції ООН про права дитини⁷ було прийнято багато нових нормативно-правових та підзаконних актів, національних стратегічних планів розвитку соціального забезпечення населення, спрямованих саме на підвищення соціального забезпечення дітей в Україні та вдосконалення системи виплат при народженні дитини загалом.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми»⁸ громадяни України, у сім'ях яких виховуються та проживають неповнолітні діти, мають право на державну допомогу у випадках та на умовах, передбачених цим Законом⁹ та іншими законами України. Така допомога відповідно до зазначеного правового акту надається при народженні дитини за цим законом одному з батьків дитини (опікуну), який постійно проживає з дитиною.

Умови призначення та виплати допомоги при народженні дитини визначаються порядком призначення та виплати державної допомоги сім'ям з дітьми, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2001 р. № 1751¹⁰. Положення п. 10 Порядку надання та виплати державної допомоги сім'ям з дітьми¹¹ передбачає, що ці особи отримують допомогу при народженні дитини з метою створення належних умов для її повного утримання та виховання. З прийняттям Закону України «Про запобігання фінансовій катастрофі та створення умов для економічного зростання в Україні»¹² було

¹Конституція України від 28 червня 1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80/ed19960628#Text> (дата звернення: 15.04.2021).

²Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 16 грудня 1966 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043/ed19661216#Text (дата звернення: 15.04.2021).

³Конвенція про права дитини від 20 листопада 1989 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021/ed19891120#Text (дата звернення: 15.04.2021).

⁴Там же, 1966.

⁵Там же, 1989.

⁶Там же, 1989.

⁷Там же, 1989.

⁸Закон України № 2811-XII «Про державну допомогу сім'ям з дітьми» від 21 листопада 1992 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-12/ed19921121#Text> (дата звернення: 15.04.2021).

⁹Там же, 1992.

¹⁰Постанова Кабінету Міністрів № 1751 «Про затвердження Порядку призначення і виплати державної допомоги сім'ям з дітьми» від 27 грудня 2001 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1751-2001-%D0%BF/ed20011227#Text> (дата звернення: 15.04.2021).

¹¹Там же, 2001.

¹²Закон України № 1166-VII «Про запобігання фінансовій катастрофі та створення передумов для економічного зростання в Україні» від 27 березня 2014 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1166-18/ed20140327#Text> (дата звернення: 15.04.2021).

вилучено допомогу по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку та змінено порядок призначення допомоги при народженні дитини, що на практиці негативно вплинуло на рівень соціального забезпечення сімей з дітьми.

Варто зазначити, що до внесення змін до Закону України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми»¹ було закріплено право на допомогу при народженні першої дитини – 30960 грн, другої – 61920 грн та третьої і кожної наступної – 123840 грн. На сьогодні законодавцем встановлено розмір допомоги при народженні дитини у розмірі 41280 гривень, незалежно від того, чи дитина перша в сім'ї, друга чи наступна. Ці виплати здійснюються одноразово у фіксованій сумі 10320 гривень, решта виплачується протягом наступних 36 місяців рівними частинами. На сьогодні цей вид допомоги виплачується у фіксованому розмірі без прив'язки до прожиткового мінімуму на дитину віком до 6 років, як було до цього. Водночас, враховуючи положення Закону України «Про Державний бюджет України на 2020 рік»², варто звернути увагу на затверджений розмір прожиткового мінімуму для дітей віком до 6 років:

- з 1 січня 2020 року – 1779 грн;
- з 1 липня – 1859 грн;
- з 1 грудня – 1921 грн.

Порівнюючи щомісячні виплати, які здійснюються протягом 36 місяців у рівних частинах, а саме у розмірі 860 грн, спостерігається суттєва різниця між розміром наявної державної соціальної допомоги і належним розміром прожиткового мінімуму для дітей такого віку. Проектом Закону «Про Державний бюджет України на 2021 рік»³ передбачається підвищення розмірів прожиткового мінімуму, а саме для дітей віком до 6 років пропонується встановити:

- з 1 січня 2021 року – 1921 грн;
- з 1 липня – 2013 грн;
- з 1 грудня – 2100 грн.

У такий спосіб, проаналізувавши цей законопроект щодо визначення прожиткового мінімуму для дітей до 6 років⁴, спостерігаємо підвищення грошових розмірів, а отже, ухвалення цього положення є одним із важливих кроків до вдосконалення політики української влади у сфері призначення допомоги при народженні дитини, і є пріоритетним на сьогодні. Однак, збільшуючи розмір допомоги

при народженні першої дитини, законодавець одночасно зменшив розмір допомоги при народженні кожної наступної та прирівняв державну допомогу при усиновленні дитини до державної допомоги при народженні дитини. Цей факт не залишився непоміченим українськими вченими, які вбачають у вказаному випадку значне звуження соціальних прав.

У юридичній літературі найбільш актуальним питанням є реформування законодавства, що регулює особливості призначення та розміри допомоги при народженні дитини. Так, І.О. Доценко зазначає, що на підставі таких змін необґрунтовано зменшився розмір державної допомоги на народження другої та наступних дітей. З огляду на це, можна зробити висновок, що існують факти звуження сфери наявних прав під час прийняття нових законів [2, с. 63]. Вважаємо за необхідне звернути увагу на важливість точки зору цього автора, оскільки таке реформування суперечить принципу незменшуваності прав громадян, а отже, не відповідає європейським засадам та цінностям, що також суперечить ст. 22 Конституції України⁵, яка передбачає, що прийняття нових законів чи змін до діючих законів не допускає звуження змісту та обсягу наявних прав і свобод, та внаслідок цього – порушує основний принцип ст. 48 Основного Закону⁶ щодо достатнього рівня життя для себе та своєї родини, включаючи достатнє харчування, одяг та житло. Очевидно, що наявний розмір дитячої допомоги значно погіршує матеріальне становище сім'ї та обмежує конституційні права дитини, що є неприпустимим у будь-якій сучасній демократичній та соціальній державі. Вчений О. Овдін зазначив, що фактично заради порівняно невеликої економії ставиться під загрозу майбутнє України [5, с. 153]. На думку О.О. Коломієць та Б.А. Крімер, зниження цих виплат може мати серйозні соціальні наслідки, особливо в часи економічної нестабільності та розвитку несприятливих умов на ринку праці [3].

Велика палата Конституційного Суду України у справі щодо відповідності Конституції України положень пункту 7 розділу II Закону України «Про запобігання фінансової катастрофи та створення передумов для економічного зростання в Україні»⁷ визнала такими, що є конституційними, положення пункту 7 розділу II Закону України «Про запобігання фінансової катастрофи та створення передумов для

¹Закон України № 2811-XII «Про державну допомогу сім'ям з дітьми» від 21 листопада 1992 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-12/ed19921121#Text> (дата звернення: 15.04.2021).

²Закон України № 294-IX «Про Державний бюджет України на 2020 рік» від 14 листопада 2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/294-20/ed20191114#Text> (дата звернення: 15.04.2021).

³Проект Закону України № 4000 «Про Державний бюджет України на 2021 рік» від 14 вересня 2020 р. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=69938 (дата звернення: 15.04.2021).

⁴Там же, 2020.

⁵Конституція України від 28 червня 1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80/ed19960628#Text> (дата звернення: 15.04.2021).

⁶Там же, 1996.

⁷Рішення Конституційного суду України у справі за конституційним поданням 50 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень пункту 7 розділу II Закону України «Про запобігання фінансової катастрофи та створення передумов для економічного зростання в Україні» від 07 листопада 2018 р. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/KS18087?an=1> (дата звернення: 15.04.2021).

економічного зростання в Україні»¹. Конституційний Суд в Україні вважає, що стандартизація державної допомоги, а саме допомога при народженні дитини, допомога по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку та допомога на усиновлення, не означає, що держава ухилилася від своїх зобов'язань щодо захисту сім'ї, дитинства, материнства та батьківства та порушила принцип рівності та право кожного на повагу до своєї гідності та забезпечення достатнього рівня життя для себе та своєї сім'ї. Зазначимо, що не всі судді Конституційного Суду погодилися з рішенням від 7 листопада 2018 року № 9-р/2018 р.², зокрема судді Конституційного Суду України С.В. Сас та О.В. Касмінін висловили власну думку стосовно оцінки цього рішення. Так, суддя Конституційного Суду України О.В. Касмінін зазначив, що «допомога при народженні дитини є особливим елементом загальної системи соціального захисту, оскільки вона зачіпає інтереси дитини, а держава не повинна зменшувати розміри такої допомоги навіть у разі значного фінансового та економічного погіршення»³. Однак, законодавець зменшив розмір допомоги при народженні другої, третьої та кожної наступної дитини, тим самим порушивши принципи Конституції України⁴ та міжнародних стандартів. Оскільки розмір виплат на народження дитини вже не залежить від розміру прожиткового мінімуму, який постійно зростає з огляду на економічне становище країни, то збільшення їхньої суми автоматично стає неможливим. Крім того, відповідно до щомісячного розрахунку ця виплата буде меншою, ніж гарантований мінімальний рівень соціальної виплати, передбачений ст. 46 Конституції України⁵. За словами судді Конституційного Суду України С.В. Саса, право на допомогу при народженні дитини

та по догляду за дитиною до досягнення трирічного віку передбачено положеннями п. 3 ст. 24, п. 3 ст. 51 Конституції України⁶ щодо гарантованої матеріальної підтримки материнства і дитинства. Тому, всупереч вимогам ч. 3 ст. 22 Конституції України⁷, положення п. 7 розділу II Закону України «Про запобігання фінансової катастрофи та створення передумов для економічного зростання в Україні»⁸ обмежують зміст та обсяг наявних прав, гарантованих Основним Законом України⁹. На сьогодні Верховна Рада України зареєструвала декілька законопроектів щодо збільшення розміру допомоги при народженні дитини. Вважаємо, що здійснення аналізу зазначених законопроектів допоможе зрозуміти механізм провадження соціальної політики у сфері державної допомоги сім'ям з дітьми щодо питань призначення та підвищення розміру цієї допомоги. Так, 6 вересня 2019 року було зареєстровано проект Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення соціальних гарантій дітей та сімей з дітьми»¹⁰ № 2085, відповідно до якого пропонується встановити такі розміри допомоги при народженні дитини:

- на першу дитину – 50 розмірів прожиткового мінімуму;
- на другу дитину – 70 розмірів прожиткового мінімуму;
- на третю та кожну наступну дитину – 120 розмірів прожиткового мінімуму.

Виплата цього виду допомоги має здійснюватися у такий спосіб:

- 1) одноразово: при народженні першої дитини – у розмірі 15 прожиткових мінімумів, при народженні другої дитини – у розмірі 25 прожиткових мінімумів, при народженні третьої та наступної дитини – у

¹Закон України № 1166-VII «Про запобігання фінансової катастрофи та створення передумов для економічного зростання в Україні» від 27 березня 2014 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1166-18/ed20140327#Text> (дата звернення: 15.04.2021).

²Рішення Конституційного суду України у справі за конституційним поданням 50 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень пункту 7 розділу II Закону України «Про запобігання фінансової катастрофи та створення передумов для економічного зростання в Україні» від 07 листопада 2018 р. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/KS18087?an=1> (дата звернення: 15.04.2021).

³Окрема думка судді Конституційного Суду України Касмініна О.В. стосовно Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 50 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень пункту 7 розділу II Закону України «Про запобігання фінансової катастрофи та створення передумов для економічного зростання в Україні» від 07 листопада 2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/na09d710-18#Text> (дата звернення: 15.04.2021).

⁴Конституція України від 28 червня 1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80/ed19960628#Text> (дата звернення: 15.04.2021).

⁵Там же, 1996.

⁶Там же, 1996.

⁷Там же, 1996.

⁸Закон України № 1166-VII «Про запобігання фінансової катастрофи та створення передумов для економічного зростання в Україні» від 27 березня 2014 р.

⁹Окрема думка судді Конституційного Суду України Саса С.В. стосовно Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 50 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень пункту 7 розділу II Закону України «Про запобігання фінансової катастрофи та створення передумов для економічного зростання в Україні» від 07 листопада 2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/nb09d710-18#Text> (дата звернення: 15.04.2021).

¹⁰Проект Закону України № 2085 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення соціальних гарантій дітей та сімей з дітьми» від 06 вересня 2019 р. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?id=&pf3511=66738 (дата звернення: 15.04.2021).

розмірі 40 прожиткових мінімумів.

2) решта суми допомоги виплачується протягом наступних 36 місяців рівними частинами у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Також вищевказаним проектом Закону¹ внесено пропозицію доповнити Закон України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми» розділом «Допомога по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку»². Таку допомогу пропонується виплачувати щомісяця з дня призначення допомоги по догляду за дитиною до досягнення нею 3 років.

Вважаємо, що вагоме значення цього законопроекту полягає в тому, що він надає можливість відновити раніше скасовану допомогу при народженні дитини у підвищеному розмірі при народженні другої та третьої дитини, а також допомогу по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку. Крім того, з прийняттям цього нормативно-правового акту буде ліквідовано наявне порушення Конституції України³, яке виникло внаслідок прийняття низки законів, що обмежили або повністю скасували гарантовані Основним законом України⁴ права осіб на належний соціальний захист.

У законопроекті № 3248 від 20.03.2020 року «Про внесення змін до ст. 12 Закону України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми» щодо збільшення розміру допомоги при народженні дитини»⁵ передбачено, що допомога призначається при народженні першої дитини – 54350 гривень, другої дитини – 108700 гривень, третьої і наступної дитини – 163050 гривень. Варто зазначити, що вказаний законопроект⁶ наближає Україну ще на один крок до європейського простору, так як в багатьох державах-членах Європейського Союзу рівень забезпечення материнства і дитинства є високим, а державна політика у сфері призначення виплат при народженні на першу дитину не обмежує право на отримання грошової допомоги на кожну наступну дитину. Власне, законопроект № 3248⁷ виступає гарантією реалізації права на достатній рівень

соціального забезпечення. Водночас, встановлення запропонованих законодавцем грошових сум сприятимуть підвищенню народжуваності в Україні, так як вищезазначені кошти здатні покрити достатньо витрат на дітей в умовах сьогодення, оскільки однією з вагомих причин низького рівня народжуваності в Україні є низькі грошові виплати. Крім того, на законодавчому рівні необхідно створити дієвий механізм моніторингу та контролю, який допоможе забезпечити цільове використання «дитячих» коштів саме на забезпечення дітей, а не на власні потреби батьків.

Проект Закону «Про внесення змін до Закону України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми» щодо підвищення розмірів допомоги» від 01.09.2020 року № 4010⁸ передбачає призупинення порушень Конституції України та підвищення розміру грошової допомоги внаслідок врахування при визначенні розміру допомоги фактичного прожиткового мінімуму. Проектом Закону⁹ передбачено доручення Кабінету Міністрів України затвердити план заходів щодо недопущення укривання податків і зборів у тіньовому секторі економіки та в офшорних зонах, що дасть можливість збільшити надходження до зведеного бюджету та бюджетів фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування та за допомогою них забезпечити підвищення розміру допомоги сім'ям з дітьми, що, зі свого боку, сприятиме підвищенню рівня соціального забезпечення сімей з дітьми в Україні.

Підсумовуючи вищевикладене, варто зазначити, що чинне законодавство у сфері правового регулювання державної соціальної допомоги сім'ям при народженні дитини не відповідає вимогам сьогодення та потребує вдосконалення, адже всі зміни, які вносилися до чинних законів лише значною мірою погіршували становище сімей із дітьми. Зазначене свідчить про невиконання державою взятих на себе соціальних зобов'язань щодо окремих категорій осіб і підриває принцип довіри особи до

¹Проект Закону України № 2085 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення соціальних гарантій дітей та сімей з дітьми» від 06 вересня 2019 р. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?id=&pf3511=66738 (дата звернення: 15.04.2021).

²Проект Закону України № 3248 «Про внесення змін до статті 12 Закону України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми» щодо збільшення розміру допомоги при народженні дитини» від 20 березня 2020 р. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?id=&pf3511=68441 (дата звернення: 15.04.2021).

³Конституція України від 28 червня 1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80/ed19960628#Text> (дата звернення: 15.04.2021).

⁴Там же, 1996.

⁵Проект Закону України № 3248 «Про внесення змін до статті 12 Закону України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми» щодо збільшення розміру допомоги при народженні дитини» від 20 березня 2020 р. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?id=&pf3511=68441 (дата звернення: 15.04.2021).

⁶Там же, 2020.

⁷Там же, 2020.

⁸Проект Закону України № 4010 «Про внесення змін до Закону України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми» щодо підвищення розмірів допомоги» від 01 вересня 2020 р. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?id=&pf3511=69780 (дата звернення: 15.04.2021).

⁹Там же, 2020.

держави, що закономірно призводить до порушення принципів соціальної, правової держави.

Держава гарантує здійснення широкого комплексу проголошених у Конституції України¹ соціально-економічних прав і свобод, й тому має першочергово піклуватися про майбутнє покоління своєї країни, намагаючись встановити гідний рівень життя такої незахищеної категорії населення як сім'ї з дітьми.

Висновки

Аналізуючи сучасний стан нормативно-правового регулювання у сфері державної допомоги при народженні дитини, вважаємо, що прийняття законопроектів, основні новели яких було проаналізовано вище, виступає одним із основоположних заходів з реалізації демографічної політики в Україні, адже ці проекти законів покликані на стимулювання народжуваності в державі через підвищення розміру грошових виплат сім'ям з дітьми. Одночасно з цим вважаємо, що гострою необхідністю є відновлення державної допомоги по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку, а також встановлення на законодавчому рівні диференціації розміру допомоги при народженні дитини відповідно до кількості дітей в родині.

Очевидно, що зведення системи нормативних актів має привести до створення окремого кодифікованого документа, а саме прийняття Соціального кодексу України, проект якого ще до цього часу не підписано. З точки зору авторів, зазначений кодекс є важливим кроком до вдосконалення правового регулювання надання державної допомоги при народженні дитини. Соціальний кодекс має включити в себе окремий самостійний підрозділ, присвячений

цьому виду державної допомоги сім'ям з дітьми, врегулювати особливості призначення виплат, встановити чітко визначене коло суб'єктів, які мають право на їхнє отримання, розміри грошової допомоги тощо. Вбачається, що включення допомоги при народженні дитини до кодифікованого нормативно-правового акту сприятиме реалізації забезпечення права громадян та їхніх сімей на соціальне забезпечення, вплине на правосвідомість людей, а також зменшить кількість наявних прогалин в чинному законодавстві, що, зі свого боку, зменшить кількість спорів у національному судочинстві.

Водночас, окрім низького рівня виплат, вважаємо, що важливе значення має боротьба з зловживанням громадянами в Україні, які народжують дітей з метою отримання виплат з державної допомоги при народженні дитини, і водночас не займаються доглядом за новонародженим та його вихованням. Безпосередньо, це сім'ї, які потрапили в складні життєві обставини, а також особи, які не бажають працювати, не мають постійного місця проживання тощо. Пропонуємо в цьому випадку створити спеціальні комісії в територіальних центрах соціальних служб, що проводитимуть соціальну роботу із сім'ями, дітьми та молоддю, задля запобігання потраплянню у складні життєві обставини сімей та дітей. Передусім, одним із важливих завдань цих комісій є здійснення моніторингу за кожною сім'єю з дітьми. Для отримання необхідної інформації ця комісія може співпрацювати з пологовими будинками, лікарнями та територіальними органами соціального забезпечення. Для цього вважаємо доцільним створити окремий розділ в Соціальному кодексі України, в якому потрібно визначити завдання та обов'язки цих комісій.

Список використаних джерел

- [1] Цілі сталого розвитку: Україна. Організація Об'єднаних Націй. URL: <https://www.un.org/ru/databases/> (дата звернення: 15.04.2021).
- [2] Доценко І.О. Законодавчі умови надання державної допомоги сім'ям з дітьми. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2015. Т. 3, № 3. С. 61–63.
- [3] Коломієць О., Крімер Б. «Економія» на майбутньому. *Дзеркало тижня*. 2014. № 14. URL: gazeta.dt.ua/finances/ekonomiya-na-maybutnomu-u-scho-villyetsya-skorochennya-derzhdomogi-pri-narodzhenni-ditini-.html (дата звернення: 15.04.2021).
- [4] Купченко Р.В. Проблеми правового регулювання державної соціальної допомоги сім'ям при народженні дитини в Україні. *Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди «ПРАВО»*. 2018. Вип. 29. С. 58–64.
- [5] Овдін О. Надання допомоги при народженні дитини як напрям державної демографічної політики в Україні. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2015. № 3(26). С. 152–161.
- [6] Стинська В. Соціальна підтримка материнства й дитинства в Бельгії. *Людознавчі студії. Серія Педагогіка*. 2016. № 2(34). С. 228–235.
- [7] Бурка А. Державна допомога при народженні дитини: проблемні аспекти. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. Вип. 4. С. 116–120.
- [8] Крімер Б.А. Изменения в рождаемости населения Украины под влиянием помощи при рождении ребенка. *Демоскоп*. 2013. URL: <http://www.demoscope.ru/weekly/2013/0563/analit05.php> (дата обращения: 28.04.2021).

¹Конституція України від 28 червня 1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80/ed19960628#Text> (дата звернення: 15.04.2021).

- [9] Singer J., Brodzinsky D. Virtual parent-child visitation in support of family reunification in the time of COVID-19. *Developmental Child Welfare*. 2020. Vol. 2, No. 3. P. 153–171.
- [10] Social support and the experience of fathering a preterm infant / F. Koliouli et al. *Enfances, Familles, Generations*. 2017. Vol. 26. URL: <http://journals.openedition.org/efg/1325> (accessed date: 20.04.2021).
- [11] Acs G., Martin S., Schwabish J.A., Sawhill I.V. The social genome model: Estimating how policies affect outcomes, mobility and inequality across the life course. *Journal of Social Issues*. 2016. Vol. 72, No. 4. P. 656–675.
- [12] Zheng H. The only-child premium and moderation by social origin: Educational stratification in post-reform China. *Chinese Journal of Sociology*. 2020. Vol. 6, No. 3. P. 384–409.

References

- [1] Sustainable development goals: Ukraine. United Nations. (n.d.). Retrieved from <https://www.un.org/ru/databases/>.
- [2] Dotsenko, I.O. (2015). Legislative terms of state aid to families with children. *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic Science*, 3(3), 61-63.
- [3] Kolomiets, O., & Krimer, B. (2014). "Savings" in the future. *Dzerkalo Tyzhnia*, 14. Retrieved from gazeta.dt.ua/finances/ekonomiya-na-maybutnomu-u-scho-villyetsya-skorochennya-derzhopomogi-pri-narodzheni-ditini-.html.
- [4] Kupchenko, R.V. (2018). Problems of legal regulation of state social assistance to families in the birth of a child in Ukraine. *Zbirnik Naukovih Prac Harkivskogo Nacionalnogo Pedagogičnogo Universitetu imeni G.S. Skovorodi. "Pravo"*, 29, 58-64.
- [5] Ovdin, O. (2015). Help at birth of child as direction of public demographic policy in Ukraine. *Public Administration and Local Government*, 3(26), 152-161.
- [6] Stynska, V. (2016). Social support of maternity and child welfare in Belgium. *Human Studies. Series of Pedagogy*, 2(34), 228-235.
- [7] Burka, A. (2020). State aid at the birth of a child: Problem aspects. *Entrepreneurship, Economy and Law*, 4, 116-120.
- [8] Krimer, B.A. (2013). Changes in the birth rate of the population of Ukraine under the influence of childbirth assistance. *Demoscope*. Retrieved from <http://www.demoscope.ru/weekly/2013/0563/analit05.php>.
- [9] Singer, J., & Brodzinsky, D. (2020). Virtual parent-child visitation in support of family reunification in the time of COVID-19. *Developmental Child Welfare*, 2(3), 153-171.
- [10] Koliouli, F., Gaudron, C.Z., Casper, C., Berdot-Talmier, L., & Raynaud, J.-P. (2017). Social support and the experience of fathering a preterm infant. *Enfances, Familles, Generations*, (26). Retrieved from <http://journals.openedition.org/efg/1325>.
- [11] Acs, G., Martin, S., Schwabish, J.A., & Sawhill, I.V. (2016). The social genome model: Estimating how policies affect outcomes, mobility and inequality across the life course. *Journal of Social Issues*, 72(4), 656-675.
- [12] Zheng, H. (2020). The only-child premium and moderation by social origin: Educational stratification in post-reform China. *Chinese Journal of Sociology*, 6(3), 384-409.